UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

25 päivänä lokakuuta 2011 *

Asiassa C-109/10 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklan nojalla 26.2.2010 tehdystä valituksesta,

Solvay SA, kotipaikka Bryssel (Belgia), edustajinaan avocat P. Foriers, avocat R. Jafferali, avocat F. Louis ja avocat A. Vallery,

valittajana,

ja jossa vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään J. Currall ja F. Castillo de la Torre, avustajanaan avocate N. Coutrelis, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti V. Skouris, jaostojen puheenjohtajat J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot ja U. Lõhmus sekä tuomarit A. Rosas (esittelevä tuomari), R. Silva de Lapuerta, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadjiev ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 18.1.2011 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.4.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Solvay SA (jäljempänä Solvay) vaatii valituksessaan, että unionin tuomioistuin kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-57/01, Solvay vastaan komissio, 17.12.2009 antaman tuomion (Kok., s. II-4621; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi Solvayn kanteen, jossa se vaati EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/33.133 – C: kalsinoitu sooda – Solvay) 13.12.2000 tehdyn komission päätöksen 2003/6/EY (EYVL

2003, L 10, s. 10; jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista ja toissijaisesti sille määrätyn sakon kumoamista tai alentamista.

Asian tausta

2 Solvay on suuri kemian alan yritys. Sen perustaja Ernest Solvay kehitti menetelmän, jolla tuotetaan synteettisesti soodaa, jota pääasiallisesti käytetään lasin valmistuksessa. Soodaa käytetään myös kemianteollisuudessa puhdistusaineiden valmistukseen ja metallurgiassa.

3 Solvay myönsi vuoden 1870 tienoilla valmistuslisenssin Brunner, Mond & Co:lle, joka on yksi yhtiöistä, jotka alun perin muodostivat Imperial Chemical Industriesin (jäljempänä ICI). Solvay sekä Brunner, Mond & Co. jakoivat vaikutusalueensa (”Alkali-kartelli”) siten, että Solvay toimi Euroopan mantereella, kun taas Brunner, Mond & Co. Brittein saarilla, Brittiläisessä kansainyhteisössä ja muissa Afrikan, Aasian ja Etelä-Amerikan maissa. Alkuperäistä sopimusta jatkettiin useaan otteeseen, muun muassa vuonna 1945.

4 1980-luvun lopussa Solvay oli suurin soodan tuottaja sekä Euroopan yhteisössä, jossa sillä oli 60 prosentin osuus markkinoista, että maailmanlaajuisesti. ICI oli toiseksi suurin tuottaja. Niitä seuraavina oli neljä pientä tuottajaa eli Rhône-Poulenc, Akzo, Matthes & Weber sekä Chemische Fabrik Kalk (jäljempänä CFK).

5 Luonnonsoodaa louhittiin Yhdysvalloissa. Sen tuotantokustannukset olivat alhaisemmat kuin synteettisen soodan, mutta lisäksi tulivat kuljetuskustannukset. Polkumyynnin vastaiset toimenpiteet suojasivat yhteisön yrityksiä joitakin vuosia, mutta kyseiset toimenpiteet joutuivat uudelleentarkastelun kohteeksi, kun Euroopan yhteisöjen komissio aloitti riidanalaiset menettelyt. Oli mahdollista, että polkumyyntiä ei ollut enää näytetty toteen.

6 Itä-Euroopan maiden tuottajat olivat myös kilpailijoita, mutta ne tuottivat vain vähäisiä soodamääriä. Tuonti näistä maista oli myös polkumyynnin vastaisten toimenpiteiden kohteena.

7 Yhteisön markkinoilla oli todettavissa vaikutusalueiden jakaminen Solvayn ja ICI:n välillä sekä kansallisten markkinoiden eristäminen, johon liittyivät merkittävät hintaerot.

8 Koska komissio epäili, että yhteisön tuottajayhtiöt olivat tehneet keskenään sopimuksia, se teki vuoden 1989 alussa tarkastuksia suurimpien soodantuottajien luona ja vaati jäljennöksiä useista asiakirjoista. Tarkastuksia täydensivät tietopyynnöt.

9 Komissio lähetti 13.3.1990 Solvaylle, ICI:lle ja CFK:lle yhteisen väitetiedoksiannon. Kilpailusääntöjen rikkomiset, joista yrityksiä arvosteltiin, muodostuivat siitä, että

– Solvay ja ICI olivat rikkoneet ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklaa (josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 85 artikla, josta puolestaan on tullut EY 81 artikla)

– Solvay ja CFK olivat rikkoneet perustamissopimuksen 85 artiklaa

– Solvay oli rikkonut ETY:n perustamissopimuksen 86 artiklaa (josta on tullut EY:n perustamissopimuksen 86 artikla, josta puolestaan on tullut EY 82 artikla)

– ICI oli rikkonut perustamissopimuksen 86 artiklaa.

10 Komissio ei toimittanut kullekin epäilyksen kohteena olevalle yritykselle kaikkia asiakirjoja vaan ainoastaan siihen rikkomiseen liittyvät asiakirjat, josta sitä arvosteltiin. Myöskään useita asiakirjoja tai niihin sisältyviä tekstikappaleita ei lähetetty asianomaisille yrityksille luottamuksellisuussyistä.

11 Kyseiset yritykset kutsuttiin kuultaviksi. Näyttää siltä, ettei Solvay halunnut osallistua kuulemistilaisuuksiin.

12 Komissio teki 19.12.1990 seuraavat neljä päätöstä:

– [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – A: kalsinoitu sooda – Solvay, ICI) tehdyn päätöksen 91/297/ETY (EYVL 1991, L 152, s. 1), jossa se arvosteli Solvayta ja ICI:tä pääasiallisesti siitä, että kyseiset yritykset olivat jatkaneet soodan markkinoiden jakamista huolimatta siitä, että ne olivat vakuuttaneet, että vuonna 1945 tehtyä sopimusta ei enää sovellettu, ja jossa komissio osoittaakseen, että yritysten menettelyt eivät olleet itsenäisiä (ns. samansuuntaiset menettelyt), nojautui erityisesti siihen, että tietyissä olosuhteissa Solvay teki toimituksia ICI:n nimissä, ja siihen, että näiden kahden yrityksen välinen yhteydenpito oli tiivistä

– [EY 81] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – B: kalsinoitu sooda – Solvay, CFK) tehdyn päätöksen 91/298/ETY (EYVL 1991, L 152, s. 16), jossa se arvosteli Solvayta ja CFK:ta siitä, että nämä olivat tehneet hintoja koskevan sopimuksen, jonka vastineeksi CFK sai takeet vuosittain tarkistettavasta vähimmäismyyntimäärästä

– [EY 82] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – C: kalsinoitu sooda – Solvay) tehdyn päätöksen 91/299/ETY (EYVL 1991, L 152, s. 21), jossa se arvosteli Solvayta siitä, että tämä oli käyttänyt väärin määräävää asemaansa soveltamalla suurimpiin asiakkaisiinsa uskollisuusalennuksiin ja lisäostoihin liittyviin alennuksiin perustuvaa järjestelmää, joiden tarkoituksena oli asiakkaiden sitominen Solvayhin koko soodatarpeensa osalta ja kilpailijoiden poissulkeminen

– [EY 82] artiklan mukaisesta menettelystä (IV/33.133 – D: kalsinoitu sooda – ICI) tehdyn päätöksen 91/300/ETY (EYVL 1991, L 152, s. 40), jossa se arvosteli ICI:tä samankaltaisesta menettelystä.

13 Nämä neljä päätöstä riitautettiin yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa. Solvay vaati päätösten 91/297 (asia T-30/91), 91/928 (asia T-31/91) ja 91/299 (asia T-32/91) kumoamista. ICI vaati päätösten 91/297 (asia T-36/91) ja 91/300 (asia T-37/91) kumoamista. CFK sen sijaan maksoi sille päätöksessä 91/298 määrätyn sakon.

14 Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieleen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi 27.2.1992 polyvinyylikloridia (PVC) tuottavien yritysten välistä kartellia koskevan komission päätöksen mitättömäksi sen vuoksi, ettei päätöstä ollut saatettu sääntöjenmukaisesti todistusvoimaiseksi (yhdistetyt asiat T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 ja T-104/89, BASF v. komissio, tuomio 27.2.1992, Kok., s. II-315, Kok. Ep. XII, s. II-1). Edellä 13 kohdassa mainituissa asioissa, joissa se oli kantajana, Solvay

esitti ”täydentäviä kanteita”, joissa se esitti uuden kanneperusteen vaatien, että päätös, jota se oli alun perin vaatinut kumottavaksi, olisi todettava mitättömäksi, ja viittasi kahteen lehtiartikkeliin, joissa sen mukaan komissio ilmoitti, ettei se ollut saattanut ainuttakaan päätöstä todistusvoimaiseksi 25 vuoteen.

15 Sen jälkeen kun yhteisöjen tuomioistuin oli ratkaissut kyseisestä tuomiosta tehdyn valituksen asiassa C-137/92 P, komissio vastaan BASF ym., 15.6.1994 antamassaan tuomiossa (Kok., s. I-2555, Kok. Ep. XV, s. I-239), ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteutti Solvayn ja ICI:n tapauksessa muita prosessinjohtotoimia, joissa se erityisesti kehotti komissiota esittämään muun muassa valittajan riitauttaman päätöksen tekstin, sellaisena kuin se oli aikanaan saatettu todistusvoimaiseksi. Komissio vastasi, että niin kauan kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ollut päättänyt kyseisen kanneperusteen tutkittavaksi ottamisesta, ei näin esitetyn perusteen hyväksyttävyyttä pitäisi tutkia. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin velvoitti 25.10.1994 antamallaan määräyksellä komission esittämään edellä mainitun tekstin, tämä noudatti määräystä ja esitti kyseisen päätöksen tekstin. Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 6.–7.12.1994 pidetyssä istunnossa.

16 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin antoi viisi tuomiota 29.6.1995.

17 Päätös 91/297 kumottiin puolustautumisoikeuksien loukkauksen vuoksi asiassa T-30/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetulla tuomiolla (Kok., s. II-1775) ja asiassa T-36/91, ICI vastaan komissio, 29.6.1995 annetulla tuomiolla (Kok., s. II-1847) siitä syystä, että komissio ei ollut hallinnollisessa menettelyssä antanut riittävää oikeutta tutustua asiakirjoihin ja erityisesti sellaisiin, jotka voivat olla puolustuksen kannalta hyödyllisiä. Sen toteamiseksi, että hallinnollisen menettelyn vaiheessa tehtyä virhettä ei voida enää korjata oikeudenkäynnissä, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lausui edellä mainitussa asiassa Solvay vastaan komissio antamansa tuomion 98 kohdassa, että ”jos kantaja olisi voinut hallinnollisen menettelyn aikana käyttää asiakirjoja, jotka olisivat saattaneet todistaa sen syyttömäksi, se olisi mahdollisesti voinut vaikuttaa komission jäsenten kollegion harkintaan ainakin siltä osin kuin kysymys on väitetyn samansuuntaisen ja passiivisen käytöksen todistusarvosta rikkomisen alkamisen ja näin ollen keston kannalta”. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi sekä edellä mainitussa asiassa Solvay vastaan komissio antamassaan

tuomiossa että edellä mainitussa asiassa ICI vastaan komissio antamassaan tuomiossa, että komission olisi ainakin pitänyt toimittaa luettelo muista yrityksistä peräisin olevista asiakirjoista, jotta olisi voitu tutkia asiakirjojen täsmällinen sisältö ja niiden hyödyllisyys puolustuksen kannalta.

18 Päätös 91/298 kumottiin Solvayn osalta asiassa T-31/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetulla tuomiolla (Kok., s. II-1821) siitä syystä, ettei kyseistä komission päätöstä ollut saatettu sääntöjenmukaisesti todistusvoimaiseksi.

19 Päätös 91/299 kumottiin asiassa T-32/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetulla tuomiolla (Kok., s. II-1825) samasta syystä.

20 Päätös 91/300 oli asiassa T-37/91, ICI vastaan komissio, 29.6.1995 annetun tuomion (Kok., s. II-1901) kohteena. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi oikeudelliset perusteet ja perustelut, jotka koskivat sitä, että muista yrityksistä peräisin oleviin asiakirjoihin ei ollut annettu tutustua, koska nämä asiakirjat eivät olisi voineet olla valittajan puolustuksen kannalta hyödyllisiä, sekä ne, jotka koskivat sitä, että valittajan omien asiakirjojen luetteloa ei ollut toimitettu. Se kumosi riidanalaisen päätöksen kuitenkin sen vuoksi, ettei sitä ollut saatettu sääntöjenmukaisesti todistusvoimaiseksi.

21 Komissio teki edellä mainituista asiassa T-31/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetusta tuomiosta ja asiassa T-32/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetusta tuomiosta valituksen, josta annettiin 6.4.2000 tuomio yhdistetyissä asioissa C-287/95 P ja C-288/95 P, komissio vastaan Solvay (Kok., s. I-2391). Komissio teki myös edellä mainitusta asiassa T-37/91, komissio vastaan ICI, 29.6.1995 annetusta tuomiosta valituksen, josta annettiin 6.4.2000 tuomio asiassa C-286/95 P, komissio vastaan ICI (Kok., s. I-2341). Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi kyseiset valitukset edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa komissio vastaan Solvay ja asiassa komissio vastaan ICI antamissaan tuomioissa.

22 Komissio teki Solvayn osalta 13.12.2000 kaksi uutta päätöstä:

– Riidanalainen päätös, joka vastaa päätöstä 91/299. Päätösten sanamuoto on pääasiallisesti sama. Riidanalaiseen päätökseen sisältyy lisäksi menettelyn kuvaus. Sen adressaattina on Solvay, jolle komissio määrää 20 miljoonan euron suuruisen sakon.

– EY:n perustamissopimuksen 81 artiklan mukaisesta menettelystä (COMP/33.133 – B: kalsinoitu sooda – Solvay, CFK) tehty päätös 2003/5/EY (EYVL 2003, L 10, s. 1), joka vastaa päätöstä 91/298 mutta johon sisältyy lisäksi menettelyn kuvaus. Komissio määrää tässä päätöksessä Solvaylle 3 miljoonan euron suuruisen sakon.

23 Solvay nosti kanteet näistä päätöksistä. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi nämä kanteet asiassa T-58/01, Solvay vastaan komissio, 17.12.2009 antamallaan tuomiolla (Kok., s. II-4781) ja valituksenalaisella tuomiolla.

Oikeudenkäynti unionin yleisessä tuomioistuimessa

24 Koska valittaja oli esittänyt perusteen, jonka mukaan sille ei ollut annettu tilaisuutta tutustua asiakirja-aineistoon, unionin yleinen tuomioistuin kehotti 19.12.2003 komissiota esittämään yksityiskohtaisen luettelon kaikista asiakirjoista, joista asiakirja-aineisto muodostuu. Pyydettyään lisäaikaa komissio toimitti ensin yhden ja sitten toisen luettelon. Solvay pyysi saada tutustua eräisiin asiakirjoihin. Tässä selvittämisvaiheessa komissio myönsi kadottaneensa joitakin kansioita ja totesi, että se ei voinut laatia luetteloa niihin sisältyvistä asiakirjoista, koska myöskään näiden kansioiden sisällysluetteloita ei voitu löytää. Valittaja esitti 15.7.2005 ja komissio 17.11.2005

kirjalliset huomautuksensa valittajan saamien asiakirjojen hyödyllisyydestä tämän puolustuksen kannalta. Asianosaisille esitettiin vielä kysymyksiä vuonna 2008. Istunto pidettiin 26.6.2008.

Valituksenalainen tuomio

Riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevien vaatimusten tueksi esitetyt perustelut

25 Valittaja esitti kuusi kanneperustetta, jotka on jaettu useita väitteitä sisältäviin osiin.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koski ajan kulumista

– Vanhentumista koskevien sääntöjen virheellinen soveltaminen

26 Solvay väitti, että vanhentumisajoista liikennettä ja kilpailua koskeviin Euroopan talousyhteisön sääntöihin liittyvissä menettelyissä ja niiden nojalla määrättyjen seuraamusten täytäntöönpanossa 26.11.1974 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2988/74 (EYVL L 319, s. 1) mukaisesti laskettu vanhentumisaika ei pysähdy valitusmenettelyn ajaksi. Sen mukaan komission oli mahdollista tehdä uusi päätös välittömästi edellä mainitussa asiassa T-31/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetun tuomion julistamisen jälkeen. Komissio otti riskin tehdessään valituksen,

etenkin kun se oli tietoinen edellä mainitussa asiassa komissio vastaan BASF ym. annetusta tuomiosta, jossa yhteisöjen tuomioistuin oli esittänyt kantansa toimien todistusvoimaiseksi saattamisesta.

27 Unionin yleinen tuomioistuin viittasi yhdistetyissä asioissa C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P–C-252/99 P ja C-254/99 P, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. vastaan komissio, 15.10.2002 annettuun tuomioon, joka koskee niin sanottua toista PVC-päätöstä, ja totesi valituksenalaisessa tuomiossa, että vanhentumisaika pysähtyy ajaksi, jonka valitus on vireillä unionin tuomioistuimessa (96–109 kohta). Se toi esiin Solvayn ehdottamaan ratkaisuun liittyvät käytännön vaikeudet eli kahden päätöksen yhtäaikaisen olemassaolon siinä tapauksessa, että unionin tuomioistuin hyväksyisi komission valituksen.

– Käsittelyaikojen kohtuullisuutta koskevan periaatteen loukkaaminen

28 Unionin yleinen tuomioistuin tutki kutakin menettelyn vaihetta ja menettelyä kokonaisuudessaan. Se totesi lisäksi, että koska riidanalaisen päätöksen sisältö oli olennaisilta osin sama kuin päätöksen 91/299, puolustautumisoikeuksia ei ollut loukattu ajan kulumisesta huolimatta. Se totesi valituksenalaisen tuomion 141 kohdassa erityisesti, että valittaja oli nimenomaisesti luopunut siitä mahdollisuudesta, että sakkoa alennettaisiin korvaukseksi, ja että se ei ollut myöskään esittänyt vahingonkorvausvaatimusta.

Toinen kanneperuste, jonka mukaan riidanalaisen päätöksen tekemistä ja todistusvoimaiseksi saattamista koskevia olennaisia menettelymääräyksiä oli rikottu

29 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi tämän perusteen kaksi ensimmäistä osaa, jotka koskivat kollegisen päätöksenteon periaatteen ja oikeusvarmuuden periaatteen loukkaamista. Unionin yleinen tuomioistuin totesi väitteestä, jonka mukaan valittajan oikeutta tulla kuulluksi uudelleen oli loukattu, että riidanalaisen päätöksen sisältö oli olennaisilta osiltaan sama kuin päätöksen 91/299 ja että näin ollen komission ei ollut

tarvinnut kuulla valittajaa uudelleen (valituksenalaisen tuomion 191 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi lisäksi kyseisen kanneperusteen osan, joka koski sitä, ettei kilpailunrajoituksia ja määräävää markkina-asemaa käsittelevää neuvoa-antavaa komiteaa kuultu uudelleen ja että tämän komitean kokoonpano oli sääntöjenvastainen.

30 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 218–230 kohdassa saman kanneperusteen osan, jonka mukaan takavarikoituja asiakirjoja oli käytetty 6.2.1962 annetun neuvoston asetuksen ([EY 81] ja [EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) N:o 17 (EYVL 1962, 13, s. 204) vastaisesti. Solvay katsoi, että koska 5.4.1989 tehty tarkastuspäätös koski vain EY 81 artiklan rikkomista, komissio ei voinut käyttää asiakirjoja muutoin kuin menettelyn aloittamiseksi valittajaa vastaan EY 82 artiklan nojalla. Unionin yleinen tuomioistuin vastasi, että komissio ei ole velvollinen suorittamaan tarkastuspäätöksessä kyseisten rikkomisten täsmällistä oikeudellista luonnehdintaa ja että käsiteltävässä asiassa osa kyseisessä tarkastuspäätöksessä arvostelluista tosiseikoista eli ”yksinostojärjestelyjen täytäntöönpano” oli samoja kuin ne, jotka olivat perusteena määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä koskevan rikkomisen toteamiselle. Komissio ei siis ollut ylittänyt tarkastuspäätöksestä johtuvia tutkinnan oikeudellisia rajoja.

31 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi myös saman kanneperusteen osan, jonka mukaan puolueettomuusperiaatetta, hyvän hallinnon periaatetta ja suhteellisuusperiaatetta oli loukattu.

Kolmas kanneperuste, jonka mukaan merkitykselliset maantieteelliset markkinat oli määritelty virheellisesti

32 Tutkittuaan tämän kanneperusteen unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 256 kohdassa, että Solvaylla oli määräävä markkina-asema siitä riippumatta, määritelläänkö merkitykselliset maantieteelliset markkinat yhteisöksi Yhdistynyttä kuningaskuntaa ja Irlantia lukuun ottamatta vai jokaiseksi yksittäiseksi valtioksi, jossa sen väitetään rikkoneen EY 82 artiklaa kalsinoidun soodan markkinoilla.

Neljäs kanneperuste, jonka mukaan määräävää markkina-asemaa ei ole

33 Unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli valituksenalaisen tuomion 275–279 kohdassa määräävää markkina-asemaa koskevaa oikeuskäytäntöä. Se totesi Solvaylla olevat markkinaosuudet ja katsoi 286–304 kohdassa, ettei valittaja kyennyt perusteluillaan osoittamaan, että olemassa olisi ollut sellaisia poikkeuksellisia olosuhteita, joiden vuoksi olisi perusteltua kyseenalaistaa toteamus, jonka mukaan kantajalla oli määräävä asema merkityksellisillä markkinoilla.

Viides kanneperuste, jonka mukaan kyseessä ei ollut määräävän markkina-aseman väärinkäyttö

34 Vakuutettuaan useaan otteeseen valituksenalaisen tuomion 325, 327, 349, 368, 369, 376 ja 388 kohdassa, ettei Solvay kiistänyt sitä vastaan esitettyjen todisteiden paikkansapitävyyttä, unionin yleinen tuomioistuin totesi, että arvostelun kohteena olleet menettelytavat eli lisäostoalennukset, uskollisuusalennukset, suurimmalle asiakkaalle myönnetty konsernialennus ja yksinoikeussopimukset merkitsivät määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä. Se selosti erityisesti, miten lisäostoalennusjärjestelmä johti syrjiviin menettelytapoihin.

Kuudes kanneperuste, jonka mukaan oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon oli loukattu

35 Unionin yleinen tuomioistuin tutki, oliko se, että valittaja ei saanut hallinnollisessa menettelyssä tutustua eräisiin asiakirjoihin, estänyt sitä saamasta tietoja asiakirjoista, joita olisi voitu käyttää sen puolustuksessa. Mainittu tuomioistuin päätyi kielteiseen vastaukseen tutkittuaan, voivatko kyseiset asiakirjat muuttaa merkityksellisten

maantieteellisten markkinoiden tai merkityksellisten tuotemarkkinoiden määrittämistä taikka päätelmiä siitä, että Solvaylla oli määräävä markkina-asema, jota se oli käyttänyt väärin. Unionin yleinen tuomioistuin tutki kanneperusteen osan, joka koski sitä, ettei valittaja saanut tutustua koko asiakirja-aineistoon. Pyrittyään ratkaisemaan, mitä komission kadottamiin asiakirjoihin sisältyi, unionin yleinen tuomioistuin vahvisti, että menettelyt, joista Solvayta arvosteltiin, oli näytetty toteen olemassa oleviin kansioihin sisältyvillä asiakirjoilla, ja totesi lopuksi valituksenalaisen tuomion 479 kohdassa, että ”voidaan siis pitää poissuljettuna, että kantaja olisi voinut löytää puuttuvista ’alavihoista’ asiakirjoja, jotka olisivat – – olleet hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta”.

Sakon kumoamista tai alentamista koskevien vaatimusten tueksi esitetyt perustelut

36 Valittaja esitti tässä yhteydessä viisi kanneperustetta, jotka koskivat rikkomisen vakavuuden virheellistä arviointia, rikkomisen keston virheellistä arviointia, lieventävien olosuhteiden olemassaoloa, sakon suhteettomuutta ja ajan kulumista.

37 Unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 510 ja 511 kohdassa, että EY 82 artiklan soveltamista koskevassa päätöksessä ei voida pitää raskauttavana seikkana uusimista, joka perustui EY 81 artiklan rikkomisesta tuomitsemisiin, ja että lisäksi ne rikkomiset, joihin Solvayn oli jo todettu syyllistyneen, poikkeavat huomattavasti nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevista menettelytavoista. Tämän vuoksi se alensi määrätyn sakon määrää 5 prosenttia.

38 Unionin yleinen tuomioistuin totesi vastauksena viidenteen sakkoa koskevaan kanneperusteeseen, että sakko säilyttää rankaisevan ja ehkäisevän luonteensa tietyn ajan kuluttuakin.

39 Unionin yleinen tuomioistuin vahvisti lopulta sakon 19 miljoonaksi euroksi. Se päätti, että valittaja vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja että sen on korvattava 95 prosenttia komission oikeudenkäyntikuluista ja että komissio vastaa 5 prosentista omia oikeudenkäyntikulujaan.

Valituksen tarkastelu

40 Valittaja esittää yhdeksän valitusperustetta. Ensimmäisen mukaan oikeutta tuomioistuinratkaisun saamiseen kohtuullisessa ajassa on loukattu. Toisen perusteen mukaan asetuksen N:o 17 14 ja 20 artiklaa on rikottu. Kolmannen perusteen mukaan puolustautumisoikeuksia on loukattu sen vuoksi, että evättyään hallinnollisessa menettelyssä valittajalta oikeuden tutustua asiakirja-aineistoon, komissio kadotti osan aineistosta. Neljännen perusteen mukaan puolustautumisoikeuksia on loukattu siltä osin kuin on kyse niistä valittajan puolesta puhuvista asiakirjoista, joihin on voitu tutustua kirjaamossa. Viidennen perusteen mukaan valittajan oikeutta tulla kuulluksi ennen kuin komissio teki riidanalaisen päätöksen on loukattu. Kuudennen perusteen mukaan tuomioiden perusteluvelvollisuus on laiminlyöty ja EY 82 artiklaa on sovellettu virheellisesti siltä osin kuin on kyse unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa esittämästä merkityksellisten maantieteellisten markkinoiden määritelmästä. Seitsemännen perusteen mukaan tuomioiden perusteluvelvollisuus on laiminlyöty ja EY 82 artiklaa on sovellettu virheellisesti valituksenalaisessa tuomiossa arvioitaessa määräävää markkina-asemaa. Kahdeksannen perusteen mukaan tuomioiden perusteluvelvollisuus on laiminlyöty ja EY 82 artiklaa on sovellettu virheellisesti tutkittaessa Saint-Gobain-konsernille myönnettyä lisäostoalennusta. Yhdeksännen perusteen mukaan tuomioiden perusteluvelvollisuus on laiminlyöty ja EY 82 artiklaa on sovellettu virheellisesti tarkasteltaessa syrjinnästä johtuvaa väärinkäyttöä.

41 On syytä tutkia ensiksi ja yhdessä kolmas ja viides valitusperuste, jotka molemmat koskevat puolustautumisoikeuksien loukkausta.

Asianosaisten lausumat

42 Valittaja arvostelee kolmannen valitusperusteen ensimmäisessä osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että kun se velvoitti valittajan osoittamaan, että kadonneet asiakirjat olisivat voineet olla hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta, se asetti valittajalle mahdottoman näyttövelvollisuuden, koska näitä asiakirjoja ei voitu tarkastella.

43 Valittaja arvostelee tämän valitusperusteen toisessa osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei se noudattanut periaatetta, jonka mukaan oli riittävää, että oli edes pieni mahdollisuus, että kyseisillä asiakirjoilla voi olla vaikutusta riidanalaiseen päätökseen.

44 Valittaja arvostelee tämän valitusperusteen kolmannessa osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se ei pelkästään väliaikaisesti tutkinut asiakirja-aineistoa varmistaakseen, olisivatko puuttuvat asiakirjat voineet vaikuttaa kyseiseen päätökseen, vaan ratkaisi ensin asiakysymyksen. Unionin yleinen tuomioistuin nimittäin katsoi ensin, että kanneperusteet, jotka valittaja oli esittänyt riidanalaisen päätöksen kumoamista koskevan vaatimuksensa tueksi, oli hylättävä, ja päätteli siitä tämän jälkeen, että asiakirjoilla, joihin valittajan ei annettu tutustua, ei olisi voinut olla mitään vaikutusta kyseiseen päätökseen.

45 Valittaja arvostelee saman valitusperusteen neljännessä osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se totesi valituksenalaisen tuomion 470 kohdassa, että ”minkään seikan perusteella ei voida olettaa, että kantaja olisi pystynyt löytämään puuttuvista

'alavihoista' asiakirjoja, jotka olisivat osoittaneet vääräksi toteamuksen, että sillä oli määräävä asema", pelkästään markkinaosuuksien perusteella, ja siitä, että se oli näin ollen kääntänyt todistustaakan ja jättänyt noudattamatta syyttömyysolettamaa. Valittaja oli kiistänyt määräävän markkina-aseman olemassaolon, eikä ole mahdotonta, että se olisi voinut muilla asiakirjoilla vahvistaa argumentaatiotaan.

46 Valittaja arvostelee kolmannen valitusperusteen viidennessä osassa sitä, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi puolustautumisoikeuksia, kun se totesi valituksenalaisen tuomion 474 kohdassa Saint-Gobainille myönnetystä konsernialennuksesta, että "kantajan olisi pitänyt yrittää osoittaa, missä määrin muut todisteet olisivat voineet kyseenalaistaa salaisen pöytäkirjan sisällön tai ainakin asettaa sen eri valoon".

47 Valittaja toteaa tämän valitusperusteen kuudennessa osassa, että unionin yleinen tuomioistuin loukkasi puolustautumisoikeuksia, kun se totesi valituksenalaisen tuomion 471 kohdassa, että komission maantieteellisten markkinoiden määrittelyssä mahdollisesti tekemä virhe "ei olisi voinut vaikuttaa lopputulokseen ratkaisevasti", ja päätteli näin, ettei valittaja olisi pystynyt löytämään komission kadottamista kansioista asiakirjoja, jotka olisivat voineet olla hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta.

48 Valittaja arvostelee viidennen valitusperusteen ensimmäisessä osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että – huolimatta edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Limburgse Vinyl Maatschappij ym. vastaan komissio annetusta tuomiosta – se ei vastannut valittajan väitteeseen, jonka mukaan valittajaa olisi pitänyt kuulla ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, koska hallinnollisessa menettelyssä oli sääntöjenvastaisuuksia, jotka johtuivat siitä, että valittaja ei saanut tutustua asiakirjoihin kyseisen päätöksen tekemistä edeltäneessä vaiheessa, ja jotka vaikuttivat päätöksen valmistelutoimien pätevyyteen, ja koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä todennut nämä sääntöjenvastaisuudet edellä mainitussa asiassa T-30/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 antamassaan tuomiossa.

49 Valittaja arvostelee tämän valitusperusteen toisessa osassa unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että tämä ei suostunut toteamaan, että komission olisi ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä pitänyt kuulla asianomaista yritystä, koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiossa, joka tosin annettiin eri menettelyssä, oli todettu sellaisen virheen olemassaolo, joka oli vaikuttanut kumotun päätöksen valmistelutoimiin. Valittaja palauttaa tässä yhteydessä mieleen edellä mainitussa asiassa T-30/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annetun tuomion ja korostaa, että käsiteltävässä asiassa menettelyssä oli samoja virheitä kuin kyseiseen tuomioon johtaneessa asiassa. Komission olisi pitänyt EY 233 artiklan nojalla tehdä tarvittavat päätelmät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen antamasta tuomiosta. Vaikka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi päätöksen 91/299, koska sitä ei ollut saatettu todistusvoimaiseksi, komission olisi pitänyt ottaa huomioon myös edellä mainitussa asiassa T-30/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 annettu tuomio, jossa lopullisesti todettiin eräs toinen menettelyvirhe. Komission olisi valittajan mukaan siis pitänyt ottaa huomioon tämä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteama menettelyvirhe menettelyn korjaamiseksi ja siis antaa valittajan tutustua asiakirjoihin ja esittää kaikki kirjalliset ja suulliset huomautuksensa ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä.

50 Komissio katsoo, että valittajan esittämät perusteet ja perustelut on jätettävä tutkimatta ja että ne ovat perusteettomia.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

51 Toisin kuin komissio väittää, valittaja ei asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden loukkaamista koskevassa valitusperusteessaan arvostele unionin yleisen tuomioistuimen toteamuksia tosiseikoista vaan sääntöjä, joita se sovelsi osittain kadonneiden asiakirjojen hyödyllisyyttä koskevaan todistustaakkaan. Kysymys siitä, sovelsiko unionin yleinen tuomioistuin asianmukaista oikeudellista perustetta arvioidessaan näiden asiakirjojen hyödyllisyyttä valittajan puolustuksen kannalta, on oikeuskysymys, jonka unionin tuomioistuin voi tutkia muutoksenhaun yhteydessä (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-403/04 P ja C-405/04 P, Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel

v. komissio, tuomio 25.1.2007, Kok., s. I-729, 40 kohta ja asia C-413/06 P, Bertelsmann ja Sony Corporation of America v. Impala, tuomio 10.7.2008, Kok., s. I-4951, 117 kohta).

52 Puolustautumisoikeudet kuuluvat perusoikeuksiin, jotka ovat erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista unionin tuomioistuin valvoo (yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 64 kohta).

53 Puolustautumisoikeuksien noudattaminen komissiossa menettelyssä, jonka tarkoituksena on sakon määrääminen yritykselle kilpailusääntöjen rikkomisesta, edellyttää sitä, että asianomainen yritys saa ilmaista asianmukaisesti näkemyksensä esiin tuotujen tosiseikkojen ja olosuhteiden paikkansapitävyydestä ja merkityksestä sekä niistä asiakirjoista, joita komissio on käyttänyt perustamissopimuksen rikkomisen olemassaoloa koskevan väitteensä tukena (em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 66 kohta). Näitä oikeuksia koskevat Euroopan unionin perusoikeuskirjan 41 artiklan 2 kohdan a ja b alakohta.

54 Kuten unionin yleinen tuomioistuin perustellusti totesi valituksenalaisen tuomion 405 kohdassa, oikeus tutustua asiakirja-aineistoon merkitsee sitä, että komission on annettava asianomaiselle yritykselle mahdollisuus tutkia kaikki tutkinta-aineistoon sisältyvät asiakirjat, joilla saattaa olla merkitystä sen puolustuksen kannalta. Näihin kuuluvat sekä asianomaista vastaan että sen puolesta puhuvat asiakirjat muiden yritysten liikesalaisuuksia, komission sisäisiä asiakirjoja ja muita luottamuksellisia tietoja lukuun ottamatta (em. yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 315 kohta ja em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 68 kohta).

55 Se, että oikeutta tutustua asiakirja-aineistoon loukataan päätöksen tekemistä edeltävässä menettelyssä, voi lähtökohtaisesti johtaa kyseisen päätöksen kumoamiseen, jos puolustautumisoikeuksia on loukattu (em. yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 317 kohta).

56 Puolustautumisoikeuksien loukkaamista ei voida tällaisessa tilanteessa korjata pelkästään sillä, että asiakirjoihin tutustuminen on tehty mahdolliseksi oikeudenkäynnin aikana (em. yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 318 kohta). Koska unionin yleisen tuomioistuimen suorittama tutkinta rajoittuu esitettyjen perusteiden laillisuusvalvontaan, sillä ei ole tarkoitus korvata asian täysimääräistä tutkimista hallinnollisessa menettelyssä eikä sillä ole tällaista vaikutusta. Vaikka yritys, joka on nostanut kanteen komission päätöksestä, saa jotkin asiakirja-aineistoon sisältyvät asiakirjat myöhemmin tietoonsa, se ei pääse takaisin siihen asemaan, jossa se olisi ollut, jos se olisi voinut vedota samoihin asiakirjoihin esittääkseen kirjalliset ja suulliset huomautuksensa komissiolle (ks. em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 103 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

57 Kun oikeus tutustua asiakirja-aineistoon ja erityisesti asianomaisen puolesta puhuviin asiakirjoihin on taattu oikeudenkäyntivaiheessa, asianomaisen yrityksen ei tarvitse osoittaa, että jos sillä olisi ollut oikeus tutustua asiakirjoihin, joita ei ole annettu sille tiedoksi, komission päätös olisi ollut sisällöltään toisenlainen, vaan sen on osoitettava ainoastaan, että kyseiset asiakirjat olisivat voineet olla hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta (asia C-199/99 P, Corus UK v. komissio, tuomio 2.10.2003, Kok., s. I-11177, 128 kohta; em. yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 318 kohta ja em. yhdistetyt asiat Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomion 131 kohta).

58 Unionin yleinen tuomioistuin toi asianmukaisesti esiin nämä periaatteet, mutta se päätteli valituksenalaisen tuomion 481 kohdassa kuitenkin, että ”vaikka kantaja ei päässyt tutustumaan kaikkiin tutkinta-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin, tämä

seikka ei nyt käsiteltävänä olevassa asiassa estänyt sitä puolustautumasta niiden pääasiaa koskevien väitteiden osalta, jotka komissio esitti väitetiedoksiannossa ja riidanalaisessa päätöksessä".

59 Unionin yleinen tuomioistuin teki tämän päätelmän tutkittuaan ensin kyseisessä päätöksessä asianomaista yritystä vastaan esitettyjä väitteitä ja niiden tueksi esitettyjä todisteita. Tätä menettelytapaa ei voida arvostella, koska juuri näiden seikkojen valossa on arvioitava muiden asiakirjojen hyödyllisyyttä puolustuksen kannalta.

60 Unionin yleinen tuomioistuin perusti kuitenkin päätelmänsä huomioihin, joiden mukaan ensiksikin "erittäin suuret markkinaosuudet ovat lisäksi itsessään – poikkeuksellisia olosuhteita lukuun ottamatta – osoitus määräävän aseman olemassaolosta", ja jos tällaisia olosuhteita oli ollut olemassa, valittaja ei voinut olla tietämätön niistä (valituksenalaisen tuomion 470 kohta), toiseksi "komission [maantieteellisten markkinoiden määrittelyssä] mahdollisesti tekemä virhe ei olisi voinut vaikuttaa lopputulokseen ratkaisevasti" (valituksenalaisen tuomion 471 kohta) ja kolmanneksi "kantajan olisi pitänyt yrittää osoittaa, missä määrin muut todisteet olisivat voineet kyseenalaistaa salaisen pöytäkirjan sisällön tai ainakin asettaa sen eri valoon" (valituksenalaisen tuomion 474 kohta).

61 Valittajan mukaan näissä toteamuksissa jätetään huomiotta, mitä seurauksia käsiteltävässä asiassa asiakirjojen katoamisesta on valittajan oikeuksille. Päätellessään näin unionin yleinen tuomioistuin nojautuu hypoteeseihin paitsi kadotettujen asiakirjojen sisällön osalta myös siltä osin kuin on kyse tiedosta, joka valittajalla olisi pitänyt olla tästä sisällöstä. Erityisesti on niin, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 202 kohdassa, että unionin yleinen tuomioistuin ei täsmennä, miksi valittajan itsensä tiedossa olisi pitänyt olla kaikki mahdolliset poikkeukselliset olosuhteet, jotka olisivat voineet myötävaikuttaa sen olettaman kumoamiseen, jonka mukaan määräävä markkina-asema oli olemassa ja joka perustui markkinaosuuksia koskeviin tietoihin.

62 Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieleen, että komission mukaan puuttuviin alavihkoihin sisältyivät todennäköisesti asetuksen N:o 17 11 artiklan nojalla esitettyihin tietopyyntöihin annetut vastaukset. Ei siis ole mahdotonta, että valittaja olisi voinut löytää näistä alavihkoista muilta yrityksiltä peräisin olevia tietoja, joiden perusteella se olisi voinut tulkita tosiseikkoja toisin kuin komissio, mikä olisi voinut olla hyödyllistä sen puolustuksen kannalta.

63 Koska valittajalla ei ollut tilaisuutta tutustua näihin asiakirjoihin ja koska niiden sisältöä ei ollut määritetty eikä se ollut määritettävissä, unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se velvoitti – kuten se teki valituksenalaisen tuomion 474 kohdassa – valittajan täsmentämään perustelut, joihin se olisi voinut vedota, jos asiakirjat olisivat olleet sen käytettävissä, mutta joita sen ei kuitenkaan todellisuudessa ollut mahdollista tietää.

64 On korostettava, että käsiteltävässä asiassa ei ole kyse vain eräistä puuttuvista asiakirjoista, joiden sisältö olisi voitu selvittää muiden lähteiden avulla, vaan kokonaisista alavihkoista, jotka – jos edellä 62 kohdassa esitetyt komission olettamat pitävät paikkansa – saattoivat sisältää komissiossa käytyyn menettelyyn liittyviä olennaisia asiakirjoja, jotka olisivat voineet olla merkityksellisiä valittajan puolustuksen kannalta.

65 Tästä seuraa, että kun unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 481 kohdassa, että se, ettei valittaja päässyt tutustumaan kaikkiin tutkinta-aineistoon sisältyviin asiakirjoihin, ei estänyt sitä puolustautumasta, se teki oikeudellisen virheen siltä osin, oliko komissio loukannut puolustautumisoikeuksia, ei noudattanut todistustaakkaa koskevia periaatteita ja nojautui puuttuvien asiakirjojen sisällön osalta hypoteesiin, jota se itse ei pystynyt todentamaan.

66 Valittaja viittasi viidennessä valitusperusteessa asianomaisen yrityksen kuulemiseen ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä, ja tästä on muistettava, että kyseinen oikeus kuuluu puolustautumisoikeuksiin. Puolustautumisoikeuksien loukkausta on kuitenkin tutkittava kunkin yksittäistapauksen erityisten olosuhteiden perusteella.

67 Unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 184 kohdassa aivan oikein, että kun päätös, jossa määrätään seuraamuksia EY 81 artiklan 1 kohtaa rikkoneille yrityksille, on kumottu sellaisen menettelyvirheen vuoksi, joka koskee yksinomaan niitä menettelytapoja, joiden mukaisesti komission jäsenten kollegio on lopullisesti tehnyt päätöksen, ja komissio tekee sen jälkeen uuden päätöksen, joka on sisällöltään olennaisilta osin samanlainen ja perustuu samoihin asianomaisia yrityksiä vastaan esitettyihin väitteisiin, komission ei tarvitse kuulla yrityksiä uudelleen (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Limburgse Vinyl Maatschappij ym. v. komissio, tuomion 83–111 kohta).

68 Käsiteltävässä asiassa kysymystä valittajan kuulemisesta ei kuitenkaan voida erottaa oikeudesta tutustua asiakirja-aineistoon. Vaikka riidanalainen päätös on sisällöltään olennaisilta osin samanlainen ja perustuu samoihin asianomaista yritystä vastaan esitettyihin väitteisiin kuin ensimmäinen päätös, jonka ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi menettelyn viimeisessä vaiheessa tehdyn menettelyvirheen eli sen vuoksi, että komission jäsenten kollegio ei ollut saattanut sitä sääntöjenmukaisesti todistusvoimaiseksi, on kuitenkin niin, että ensimmäisen päätöksen tekemiseen liittyi myös virhe, joka edelsi tätä viimeksi mainittua virhettä. Kuten edellä 17 kohdasta käy ilmi, on kiistatonta, että ensimmäisen päätöksen tekemiseen johtaneessa hallinnollisessa menettelyssä komissio ei toimittanut valittajalle kaikkia asiakirja-aineistoonsa sisältyviä asiakirjoja, etenkään valittajan puolesta puhuvia.

69 Kuten edellä 17 kohdassa on palautettu mieleen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi em. asiassa T-30/91, Solvay vastaan komissio, 29.6.1995 antamassaan tuomiossa ja em. asiassa T-36/91, ICI vastaan komissio, 29.6.1995 antamassaan tuomiossa edellä 12 kohdassa tarkoitetusta päätöksestä 91/297, joka liittyy riidanalaiseen päätökseen ja jota koski sama väitetiedoksianto, että tässä hallinnollisessa

menettelyssä loukattiin puolustautumisoikeuksia, koska komissio ei ollut antanut asianomaiselle yritykselle riittävää tilaisuutta tutustua asiakirjoihin ja erityisesti sellaisiin, jotka voivat olla sen puolustuksen kannalta hyödyllisiä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi kyseiset päätökset toteamalla yhtäältä, että kilpailuasioissa oikeus tutustua asiakirjoihin on yksi puolustautumisoikeuden suojaamiseksi tarkoitetuista menettelyllisistä takeista, ja toisaalta, että komission olisi pitänyt laatia yksityiskohtainen luettelo asiakirja-aineiston muodostavista asiakirjoista, jotta asianomainen yritys olisi voinut arvioida, oliko tarpeen pyytää tilaisuutta tutustua tiettyihin asiakirjoihin, jotka olisivat saattaneet olla hyödyllisiä sen puolustuksen kannalta (em. asia T-30/91, Solvay v. komissio, tuomio 29.6.1995, 59 ja 101 kohta ja em. asia T-36/91, ICI v. komissio, tuomio 29.6.1995, 69 ja 111 kohta).

70 Näistä tekijöistä huolimatta ja ottamatta huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, jossa vahvistetaan asiakirjoihin ja erityisesti asianomaisen puolesta puhuviin asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden merkitys (ks. mm. asia C-51/92 P, Hercules Chemicals v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4235), komissio teki saman päätöksen kuin sen, joka oli kumottu siitä syystä, ettei päätöstä ollut saatettu sääntöjenmukaisesti todistusvoimaiseksi, aloittamatta uutta hallinnollista menettelyä, jossa valittajaa olisi kuultu sen jälkeen, kun tämän olisi annettu tutustua asiakirjoihin.

71 Tästä seuraa, että kun unionin yleinen tuomioistuin ei ottanut huomioon kaikkia asiaan liittyviä erityisiä olosuhteita, ja erityisesti, kun se nojautui siihen, että ensimmäinen päätös kumottiin sen vuoksi, ettei sitä ollut saatettu asianmukaisesti todistusvoimaiseksi, ja siihen, että toinen sisälsi samat asianomaista yritystä vastaan esitetyt väitteet, se katsoi virheellisesti, että valittajan kuuleminen ei ollut tarpeen. Se teki siis oikeudellisen virheen todetessaan, että komissio ei loukannut puolustautumisoikeuksia, kun se ei kuullut valittajaa ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä.

72 Näistä seikoista johtuu, että kolmas ja viides valitusperuste ovat perusteltuja ja että valituksenalainen tuomio on kumottava, koska unionin yleinen tuomioistuin on jättänyt kumoamatta riidanalaisen päätöksen puolustautumisoikeuksien loukkauksen vuoksi.

73 Koska kolmannen ja viidennen valitusperusteen toteaminen perustelluksi johtaa valituksenalaisen tuomion kumoamiseen, muita valitusperusteita ei ole tarpeen tutkia.

Riidanalaisesta päätöksestä nostettu kanne

74 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan mukaan silloin, jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen antaman ratkaisun. Se voi ratkaista asian lopullisesti itse, jos asia on ratkaisukelpoinen. Nyt käsiteltävässä tapauksessa asia on näin.

75 Tämän tuomion 51–72 kohdasta seuraa, että kanne on perusteltu ja että riidanalainen päätös on kumottava puolustautumisoikeuksien loukkauksen vuoksi.

Oikeudenkäyntikulut

76 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan mukaan silloin, kun valitus on perusteltu ja unionin tuomioistuin ratkaisee itse riidan lopullisesti, se päättää oikeudenkäyntikuluista. Työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan, jota saman työjärjestyksen 118 artiklan nojalla sovelletaan muutoksenhakumenettelyyn, asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska valittaja on vaatinut, että komissio velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska tämä on pääosin hävinnyt asian, se on velvoitettava vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaamaan kaikki valittajalle sekä

menettelystä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakumenettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Unionin yleisen tuomioistuimen asiassa T-57/01, Solvay vastaan komissio, 17.12.2009 antama tuomio kumotaan.

2) EY:n perustamissopimuksen 82 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/33.133 – C: kalsinoitu sooda – Solvay) 13.12.2000 tehty komission päätös 2003/6/EY kumotaan.

3) Euroopan komissio velvoitetaan korvaamaan sekä menettelystä ensimmäisessä oikeusasteessa että muutoksenhakumenettelystä aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset